

Пише:
Небојша
Јанковић

Ванкувер, мај 2009.

Чудно је то; скоро читав живот проведох путујући а једва да сам написао ишта што би се могло назвати путописом. Је ли то стога што сам обично путовао да би другима јављао оно што њих занима или сам и сам траћио време покушавајући да у свему што видим нађем неки скривен смисао? Заиста не знам а није ни важно. То се и онако не да исправити.

Одлучујем, ипак, да после пута по Тексасу напишем нешто што би бар личило на путопис. Нешто што би била чиста импресија, изненађење, знак узвика. Као кад се под ударима преријског ветра изненада усковитлају песак и сува трава формирајући у вретлом ваздуху халуцинантне облике који вас просто тресну у лице. Јер Тексас ме је управо тако изненадио.

Пут за Амарило

Ако се преко Флагстафа (Аризона) и Албукеркија (Њу Мексико) Тексасу примакнете са запада, ваш први сусрет са највећом америчком државом почиње саобраћајним знацима на аутопуту бр. 40 према Санта Роза. Прво вас дочека неколико упозорења везаних за ограничења брзине и забрану бацања отпадака поред пута. Ово последње обично је написано у форми духовитог позива да се такав "mess" не прави не би ли држава о којој је реч заблистала у својој пуној лепоти. Казне крећу се од неколико стотина долара до 2000 долара у нама суседном Вашингтону и Калифорнији.

Тексашка духовитост на ову тему има, међутим, некакву сурову и претећу ноту: "Don't mess with Texas", пише на знаку а казна којом се прети је 10.000 долара! И таман кад сте помислили какве вас тек забране чекају када је реч о брзини кретања возила и обавези сигурносних појасева, следећи знак вас обавештава да је казна за неvezивање 77 (?) долара, а дозвољена брзина 70, односно 60 миља на сат. И то не за путничка и теретна возила као у свим осталим државама; дистинкција се односи на вожњу дању и вожњу ноћу. И то је све. Твој живот је твој проблем, али Тексас мора да буде nice & clean.

Гуливер у стајском ђубрету

Од Амарила крећемо на југ према Вичита Фолсу на путу за Форт Ворт. Силазимо са хајвеја и настављамо локалним путем, заустављајући се у мањим местима. Ту примећујем да су Тексашани највиши људи које сам икад видео. Једини који се са њима могу поредити је афричко племе Масаји, они што пију говећу крв. Ови доле то не чине, али скоро да нема оброка у коме се стејк (прилично крвав) не препоручује макар се радило о доручку. Тексашани су иначе махом кошчати и наочити, и мушко и женско. И спори до бола.

Где сте се упутили, пита нас локални Гуливер видећи да стојим на раскрсници не знајући где да кренем. У Форт Ворт, кажем. А одакле долазите, пита. Из Ванкувера, Канада, одозго, са севера. Лагано подигне шешир с очију да би ме што боље одмерио и каже тихо и скоро тужно: Мој Боже, па ти си тако далеко од куће! Само да знаш, мислим се у себи.

Ово је сточарски крај, поред пута су огромни ранчеви пуни стоке... Поред месе значајна је и производња стајског ђубрива које се пресује и у облику коцки, транспортује. База је на моменте неподношљив.

У Вичита Фолсу свраћамо у "Home Depot" да купимо столице на расклапање које ће нам требати у Форт Ворт, на Арт Фестивалу. Рађња у коју у Ванкуверу улазим само кад морам због токсичних задаха фарбе, гуме и лакова по мирису се не може препознати. И њу је, као и цео град, скоро потпуно преплавио воњ штале.

Док чекамо испред касе, у ред стаје висока плавуша у тексас јакни извезеној у кантри-стилу и веома тесним фармеркама. Личи на Доли Партон у најбољим годинама. Кладим се да носи чизме, кажем себи спуштајући поглед и питам се (цинично) да ли ћу на њима видети трагове балеге. Чизме су ишаране цветовима и изгланчане, изгледају као нове. Док се мимоилазимо на тренутак осетим мирис прилично скупог парфема. А онда, моја жена и ја, са руком на устима трчимо до кола на паркингу. И одлазимо са затвореним прозорима мада је напољу пријатан, сунчан дан.

Форт Ворт

Арт Фестивал у Форт Ворту траје четири дана. Уствари три, онај четврти је резервни за случај да удари торнадо. Ове године имамо среће мада се другог дана ради скраћено због јаког ветра и кише.

Опрезни Тексашани који у почетку само разгледају, у суботу и недељу купују као да је судњи дан. Кад виде одакле смо стигли, невероватно су љубазни, нарочито старије госпође које ће вас обавезно ословити са "honey".

Једна од њих тврди да код њих нема кризе. Овде се пуно ради, знате. Ми радимо, а други само троше...

ТЕКСАС

А онда лагано сриче име уметника са натписа на штанду: Vesna Yankovich и мислећи да сам то ја пита ме да ли смо из Њујорка. Кажем да смо пореклом Срби, из Београда, али она као да ми не верује. А онда схватим какав је то контраст у њеним очима - пред њом је некакав Yankovich, (страно презиме и моја "семитска" фаца), тамо одакле долазим су Њујорк, Волстрит, Содом и Гомора а овде у Тексасу је њен hard working people. За њу то су два света која живе у некој врсти пријатељског апартхејда. Добродошли у Тексас, каже нам ипак крајње искрено.

Гужва је неописива, скоро сваки други посетилац одевен је у репрезентативну каубојску одећу. Чизме, прслуци, око врата сјајне колајне на кожној "пертли" и наравно - шешири, велики, бели или црни.

Извукавши се из гужве у суседној улици уђем у продавницу Стетсон - шешира. Продавац ми приђе и пита ме шта ми треба. Шешир, кажем.

ни. Но, на моје запрепашћење, ту нема ни града, само огромне рафинерије и цевоводи на све стране.

Ово овде је Тексас богатих нафташа и радника-миграната који долазе у потрази за сигурним и добро плаћеним послом. На мноштву рекламних паноа поред пута оглашавају се разне нафташке фирме. Уз саму рафинерију никло је огромно насеље монтажних зграда из којих се одлази право на посао и враћа назад, кући. Многи од оних који раде верују да су ту само привремено, док деца не одрасту, док не купе ово или оно, док фамилија у Мексику не стане на ноге. И тако пролазе дани, месеци, године и животи. И сви ти људи као и први насељеници, Руси, за собом не остављају никаквог трага.

Врућина је неподношљива, од врелине ваздуха и бљеска челичних инсталација врти ми се у глави. Или је можда у питању количина пива којом смо прошле ноћи прославили успешан крај фестивала у Форт Ворт. Свеједно, ово је место одакле треба побећи.

Док излазимо из "града" кроз главу ми изненада пролећу трагикомични стихови из "Емигрантске Песме" Миљенка Жуборског:

Вратићу се једном у Одесу
макар да ме тамо и обесу..

Невермор, као да однекуд гракну она Поова птичурина. Кад смо већ код поезије.

У 3:10 за Јуму

Од Одесе до Ел Паса возимо кроз пустињу прошарану кактусима и паллама. Прелазимо Пекос и настављамо уз Рио Гранде уз саму мексичку границу. На сваких десетак миља зауставља нас погранична полиција на контролним пунктовима. Сви су веома љубазни кад виде канадску регистрацију. Ипак, док вас полицајац кратко пита одакле идете и где сте се упутили, дресирани немачки овчар њуши возило са свих страна. Таква су времена.

После Ел Паса настављамо према Аризони. На бензинској пумпи на изласку из Тексаса упознајемо се са Канађанином који у Аризони живи годинама. Распитујем се о најкраћем путу према Сан Дијегу и калифорнијској обали и он ме саветује да се не заустављам све до Јуме. Кажем му да је "У 3:10 за Јуму" био мој омиљени вестерн кад ми је било десетак година. И мој, каже мој вршњак, канадски полу-пензионер који у Аризони греје старачке кости скоро генетски промрзле у пустарама северног Онтарија. Јума је данас прилично велики град, али се нешто није променило, додаје мој нови познаник, ту је и данас велики затвор са осуђеницима на дуге временске казне.

Касно поподне стижемо у Јуму, ту ћемо преноћити. На улазу у град пише: Ово је подручје Федералног Затвора, забрањено примати аутоstopере! Штета, кажем жени, управо ми се учинило да сам видео двојицу. Са подигнутим прстом, у пругастој пижами.

Бели или црни, пита он. Црни, одговарам, рецимо овај-показујем руком, могу ли да пробам. Да пробаш, гледа ме запањено. Да, да видим како ми стоји. Ти ниси одавде, каже он скоро сажаливо. Нисам, признајем. Да јеси, наставља он, вероватно би знао да се то тако не ради. За шешир, бар овде у Тексасу, наставља он поучно, најважније је да пада на чело под одређеним углом а то може само ако се прави по мери. Дакле, ако ти се свиђа овај црни, сад ћу ја да ти узмем меру па да ти направе. А колико би то коштао, питам. Око 700 долара плус такса.

Касније, на главној улици, питам два полицајца да ли могу да их сликам. Нема проблема, кажу. И прво провере да ли им шешир под углом пада на чело..

Одеса, тачно у подне

После четири дана крећемо из Форт Ворта на југозапад према Ел Пасу и мексичкој граници. Пролазимо кроз Абиљејн, ближи се подне и предлажем да ручамо у Одеси. Поучен поражавајућим искуством од пре неколико година када сам у Београду у Монтани неколико сати покушавао да сазнам ко је град основао и ко данас у њему живи, од Одесе не очекујем ништа. Ни руску црквицу на улазу у град, ни синагогу, ни боршч у локалној кафа-